

סכנה, יש לסמוך להקל כי לדעת רבים שימוש במדחום הוא רק איסור דרבנן, ובמקום חולה התירו איסור דרבנן.

[יש לציין, שלפי שיטת החזו"א שהפעלת מעגל חשמלי אסור מדאורייתא משום בונה, אם כי להיתר רק לצורך חולה שיש בו סכנה].
למעט במלאכות: ולדעת הג"ר אברהם זנגר שליט"א (פניני הלכה גיליון 114 פרשת קורח תש"פ), אין היתר להיכנס לבית החולים כי אם לצורך פיקוח נפש, אבל אם מטרת הכניסה למעט במלאכות רבות אחרות הנעשות לצורך פיקוח נפש, כגון משגיח שתפקידו לפקח על שמירת הדת בבית החולים, יש מקום להתיר, מדין הקל הקל תחילה, ועוד כיון שהנבדק אינו עושה מעשה, ולבדוק מותר משום פיקוח נפש, והאיסור של מכניס עצמו לאונס אינו איסור עצמי אלא איסור כללי שגורם איסורים, וכאן שכוונתו למעט באיסורים רבים אחרים אין בכך איסור. וצ"ע.

כותל המערבי: במאמר ארוך ונפלא שכתב הג"ר שמואל רבינוביץ שליט"א (ניתן לקבלו במערכת הילכתא) לגבי מדידת חום בכניסה לכותל מערבי, עקב כך שלא נמצא עדיין פתרון הלכתי מניח את הדעת למדידת חום בכניסה אל רחבת הכותל המערבי בשבת ובימים טובים, הושג אישור ממשדד הבריאות המתיר כניסה אל רחבת הכותל ללא צורך במדידת חום, אך בכפוף כמובן לשמירה על שאר הכללים, כגון חבישת מסכה, הרחקה, היגיינה וכדומה. והסיק שם שהמבקר במקום ששומר יהודי מודד את החום, יש בכך משום 'לפני עור', ואין להיכנס בשבת לצורך בעלמא, כי אם באופן של פיקוח נפש שמחללים עליו את שבת.

3. הראיות לכאן ולכאן

האם השומר עושה מצוה: נפסק בשו"ע (סימן שכח סעיף טו) לגבי חולה שהיה צריך רגוגרת לרפואתו, ועשרה אנשים הביאו כל אחד רגוגרת, פטורים ויש להם שכר טוב מאת ה', אפילו אם כבר הבריאה מהרגוגרת הראשונה. מכאן הוכיחו המתיירים, כאשר השומר מודד חום כלום לא רק שאינו עובר איסור אלא אדרבה עושה בכך מצוה, ששומר על החולים השווהים בבית החולים שלא ידבקו, למרות שהנכנס אינו נכנס לצורך חולה אלא כניסה סתמית, כיון שהבדק מקיים מצוה, שהרי אינו יודע את מצבו של הנכנס שוב גם כלפי הנכנס אין איסור. ובנקודה זו נחלקו האוסרים שאין ראייה, כי שם כולם עושים מלאכה לצורך חולה, אבל במדידת חום למבקר, מוגדר שעושה מלאכה לצורך בריא.

מכניס חבירו לאונס: דבר פשוט ומוסכם, שאסור לאונס את חבירו לעבור איסור, ואף שכלפי האדם שעובר הוא אונס שרחמנא פטריה. ולדעת הפרי מגדים (או"ח משבצות זהב סימן שמג ס"ק א) אם אנס לגדול שאיננו נבילה, או חמץ בפסח, עובר על לפני עור. וכן מצדד **בקובץ שיעורים** (כתובות אות ב'). חשוב לציין שיש בזה סתירה בפרי מגדים (או"ח אשל אברהם סימן רסו ס"ק ו), הביאו הביאור הלכה (סימן רסו ד"ה חמורו), שכתב שאין לפני עור על לאו דמחמר, כאשר מניח משה על בהמת חבירו בשבת בלא ידיעתו, ואונס משה.

ולדעת הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה י"ד א סימן ג) המכריח את חבירו לעבור איסור באופן של פיקוח נפש, אף שחבירו צריך לעשות את העבירה כדין יעבור ולא יהרג, ופטור ואינו נענש מדין 'אונס רחמנא פטריה', מכל מקום המאנס עובר בלפני עור, שהוא אינו אונס, ונעשית עבירה על ידו. והוכיח כך מדברי רש"י (במדבר פרק ל פסוק טז) ואם הפך יפך אתם אחרים שָׁמְעוּ וְנָשְׂאָה אֶת עֹנֶהָ, שאם קיים לה ואחר כך הפך, נכנס תחתיה לעונשין, אפילו שהיא לא ידעה שהוא קיים לפני כן ואין לה איסור. ולדעת הג"ר שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל (מנחת שלמה חלק א סימן ז"ה ברה), ודאי שהדבר אסור, ומסתפק שיתכן שהאיסור הוא רק מדרבנן.

מלאכות דרבנן רק בשינוי, ואם יש בו סכנת אבר מותר לעשות מלאכות דרבנן גם ללא שינוי.

2. הוראות הרבנים

רק בפיקוח נפש: ביום ג' י"ז סיון תש"פ, התפרסם מכתב מערש"ק פרשת בהעלותך תש"פ, בחתימת הרבנים הגאונים הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א, הג"ר שבח צבי רוזנבלט שליט"א, הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א, הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א, והג"ר מנחם מנדל לובין שליט"א, ובמכתב מפורש, שאם הבדיקה נעשית על ידי ישראל, יש בזה איסור גמור, ואין להתיר כי אם בפיקוח נפש, באופן שמותר לחלל עליו את השבת. טעם הדברים ביאר באופן נפלא הגרי"מ רובין במאמרו (מאמר אור לר"ח אייר תש"פ, מכתב ערש"ק שלח תש"פ, שיעור בקו 'מבי מדרשא' מוצ"ש פרשת קרח תש"פ להאזנה 077-251-9000 שלוחה 23 שיעור 51), ולהלן יובא יסוד דבריו.

לצורך חולה שיש בו סכנה: לדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א, בשומר ישראל מותר להיכנס לכל צורך של חולה שיש בו סכנה, אף שהצורך המסוים הוא דבר שאין מחללים עליו את השבת עבורו. כי מספיק חשש סרך רחוק של פיקוח נפש, כדי להצדיק את הכניסה לבית חולים, ומצד הבדק אין איסור, שהרי כלפי הנהלת בית החולים צריך לבדוק את כולם משום פיקוח נפש, וגם לא נחשב שהמבקר מכניס עצמו לאונס, וגורם לחילול שבת על ידי פיקוח נפש, כי הרי לא נכנס לחינם אלא לצורך חולה שיש בו סכנה.

וכעין זה כתב הג"ר נחום אייזנשטיין שליט"א (דבר הלכה 136 בלק תש"פ), שאין להיכנס כאשר שומר יהודי מודד חום, כי אם לצורך פיקוח נפש, ולפעמים מותר גם לבקר ולסעוד חולה, שלפעמים יכול למנוע בעקיפין פיקוח נפש, ולא ניתן למסור כללים בזה, כי הדבר משתנה ממקרה למקרה, ולכן יעשה שאלת חכם על כל מקרה לגופו.

ולדעת הג"ר מרדכי הלוי פטרבורג שליט"א (כתר יתנו לך סימן יא), נראה להלכה ולא למעשה, בשומר יהודי לכתחילה אין להקל, וימנע מלהיכנס אם אין זה בגדר של ספק פיקוח נפש. אבל במקום צורך גדול אפשר שהוא כבר בגדר ספק פיקוח נפש, כגון בעל שמבקר את אשתו אחרי הלידה שהיא בגדר חולה שיש בו סכנה, יתכן שמותר להקל ולסמוך על צירוף כמה מהסתברות להתיר. ובפרט כאשר לא ודאי שהשומר יהודי.

לצורך רפואי חיוני: לדעת הג"ר אברהם משה הלפרין שליט"א (במכתב), ובגיליון אספקלריה סיון תש"פ עמוד 13), מדידת חום על ידי יהודי שווה לבדיקה במדחום אוטומטי, יש להתיר רק את המינימום הדרוש וההכרחי לצורך רפואי גדול וחשוב, או לצורך חולה שיש בו סכנה, ויש לשקול היטב כל כניסה בשבת לשטח בית החולים. וכשיש אפשרות עדיף לבצע את מדידת החום בשינוי.

לצורך חולה שאין בו סכנה: ובגיליון שמעתתא עמיקתא (פרשת בהעלותך תש"פ גיליון תלג) דן בזה והסיק, כאשר יהודי מודד אין להיכנס כי אם לצורך טיפול בחולה שאין בו סכנה, ולכתחילה יש להעדיף להיכנס דרך כניסה שיש שם שומר גוי, ואם אין שומר גוי עדיף להיכנס דרך כניסה שיש שם מצלמה תרמית. טעמי ההיתר, מצד שהמעשה אינו מחייב חילול שבת, כיון שהבית חולים יכול לעשות את הבדיקה בהיתר, ועוד שטיבת הסכנה של התפשטות הנגיף כבר נמצאת בעולם, ואינו נחשב שמכניס עצמו לאונס, וגם הבדיקה עצמה היא בהיתר של פיקוח נפש. וסיים שאם יש צורך בכניסתו לחולה שאין בו

עוד סיבות להקל מצרפים גם את שיטת הש"ך, כמו שמצינו ב**שו"ת שבת הלוי** בכמה מקומות (חלק ד סימן יז, חלק ה סוף סימן קמ"ב, חלק ט סימן קנ"ט, ועיין חלק ט סימן נ' מה שכתב בשם **הכתב סופר**), שאפשר לצרף שיטת הש"ך להיות בגדר לימוד זכות על המקילים. וסייג דבריו, שתינוק שנשבה לא נחשב למומר לענין זה, ואף בספק תינוק שנשבה אין דינו כמומר.

דברי פיקוח נפש: סברא נוספת לאסור, שהיית חולים צריכים מצד כללי פיקוח נפש, להכניס ולבדוק בשבת רק את המבוקשים שמגיעים לצורך פיקוח נפש ולא כל אדם, ועוד שיכולים להעמיד שומר גוי, נמצא שהשומר עובר איסור, והמבקר מכשילו באיסור.

ועוד שמצד המציאות, הבדיקה מקטינה באחוז מזערי את החשש להידיבקות, ואולי חשש רחוק כזה אינו גורם פיקוח נפש שמחללים עליו השבת, כפי שהתברר על ידי גורמי רפואה מוסמכים, חלק משמעותי מן הנדבקים בנגיף הקורונה אינם מפתחים תסמינים כלל, יתר על כן, חום גוף גבוה אינו תסמין מובהק של נגיף הקורונה, שהרי חלק משמעותי מהנדבקים בקורונה אינם מפתחים תסמינים, ומהם שחום גופם לא עלה על מידת החום הרגילה של אדם בריא, מאידך רבים שחום גופם עלה, וכאשר נבדקו נמצאו שליליים. ולמעשה, לרוב לא ניתן להבדיל בין הדבקה בנגיף קורונה לבין מחלות נשימתיות רבות אחרות ללא בדיקה ייעודית. ועוד שבפועל העיכוב בלנסים הוא אפסי, שכל אדם שיש לו חום של 38 מעלות מצד עצמו לא מעוניין להגיע לבית חולים.

מאידך טוענים המתירים, שבגלל שיש בדיקה חום בכניסה לבית חולים, לכן לא מגיעים כלל למתחם באופן שיש להם חום, ומה שטענו שהעיכוב הוא אפסי, בבית חולים קיים ריכוז של אלפי חולים עם מחלות רקע ומערכת חיסונית חלשה, צריך לחוש ביותר לכל חשש פיקוח נפש אפילו לדבר רחוק.

השלמה לגיליון 269: בנושא 'מידת חום אוטומטית בשבת', לדעת הג"ר **משה שטרנבוך שליט"א** (במכתב), עצם המדידה נחשב 'ניחא ליה', ולא נחשב מעשה שלו, כמו כל ההיתרים שנאמרו במצומות, והוא רק בגדר תרי דרבנן, ולכן מותר לעבור, לכל צורך חולה שאין בו סכנה. כמבואר ב**שו"ע** (סימן שכ"ט סעי' יז), ו**במשנ"ב** (ס"ק נז), שלצורך חולה שאין בו סכנה מותר בתרי דרבנן.

מכניס עצמו לפיקוח נפש: אסור להכניס עצמו למצב של פיקוח נפש, כמבואר ב**רו"ה והרשב"א והר"ן** (שבת דף קלד): ונפסק ב**שו"ע** (סימן שכ"ט סעי' ז) לגבי הברית מילה בשבת, שנשפכו המים החמים שהוכנו לברית, אסור לעשות את הברית בשבת, כיון שאם ימולו אותו, יצטרכו לחלל שבת כדי לחמם לו מים, ולכאורה משמע שאפילו אם אחרים יחממו לו מים אסור לעשות את הברית, ואין היתר לחמם את המים משום צורך פיקוח נפש. מוכח שאסור לעשות דבר שיגרום שיעשו אחר כך איסור לצורך פיקוח נפש. וגם לדעת ה**רמב"ן** שמתיר, מסתבר שהוא רק משום שמוטל עליו מצות מילה בזמנה דוחה שבת, ולכן עושים את מצות המילה, והאיסור נדחה מאיליו. אבל כניסה לבית חולים כשאין פיקוח נפש אינו דוחה את השבת.

ראה נוספת מדברי ה**בעל המאור** (שבת דף יז). ונפסק ב**שו"ע** (סימן רמ"ח סעי' א), שטעם האיסור להפליג בספינה שלושה ימים לפני שבת, הוא משום 'מכניס עצמו לפיקוח נפש'.

מכאן הוכיחו האוסרים, שהרי הנכנס שלרוב לצורך לבית חולים, מכניס את השומר למצב של פיקוח נפש שמחייב בדיקה, ודומה לאדם שאונס את חברו לעבור איסור. ולשיטת המתירים, הרי השומר עסוק במצוה של הצלת נפשות והאיסור של מכניס עצמו לפיקוח נפש, אינו בגדר חיול שבת, אבל איסור חדש שלא יהיה איסורים, וכאשר עושה פעולה לצורך חולה, אף שאין כאן פיקוח נפש גמור, כבר לא נחשב שגורם איסור.

והסברא שאין כאן לפני עור, כפי שכתב ב**חלקת יעקב** (סימן א) שלפני עור הוא רק כשמכשיל את חברו באופן שעובר איסור, אך אם יכשיל את חברו לעבור על האיסור באונס שאינו צריך כפרה, אין בזה לפני עור, שאינו מכשול. בדומה לכך נוקט ב**שו"ת בית יהודה** (יו"ד סימן ז) שלפני עור זה רק במושיט או מסייע, אבל בשותק ורואה חברו עובר איסור אין לפני עור, ויש רק דין לאפרושי מאיסורא. והביא בשם מהר"ש **הלוי**, שאם חברו לא יודע שעבר איסור, אין גם דין לאפרושי מאיסורא.

מומב: דעת הש"ך (יו"ד סימן קנ"א ס"ק ו) שבמומר אין איסור מסייע ידי עוברי עברה, ונחלק עליו **המגן אברהם** (סימן שמז ס"ק ה), וכן נוקט **המאמר** (סימן שמ"ז ס"ק ז) שגם במומר יש איסור מסייע. ולשיטת האוסרים גם מה שהוא מומר אינו סיבה להתיר, ולשיטת המתירים, אף שאינו סיבה להתיר אבל כשיש

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **חילול שבת לצורך חולה:** חולה שיש בו סכנה מחללים עליו את השבת, לדעת השו"ע עדיף על ידי ישראל, ולדעת הרמ"א לא אם לא יהיה איחור כלל יעדיף בשינוי או גוי, ואם יש לחוש בשינועל עדיף ישראל. חולה שאין בו סכנה, ללא סכנה אבר מותר במלאכות דרבנן בשינוי, בסכנת אבר מותר במלאכות דרבנן גם ללא שינוי.
- ב. **יהודי מודד חום:** כאשר יהודי מודד חום בכניסה לבית החולים, נאמרו השיטות דלהלן לאיזה צורך מותר להיכנס; רק בפיקוח נפש, לצורך חולה שיש בו סכנה, לצורך רפואי חיוני, לצורך חולה שאין בו סכנה, למעט במלאכות.
- ג. **שכר טוב:** עשרה אנשים הביאו גרוגרת לחולה, אף שכבר הבריא מן הראשון כולם פטורים ויש להם שכר טוב מאת ה'.
- ד. **מכניס עצמו לאונס:** אסור להכניס את עצמו לאונס, וכן אסור לאנס את חברו, ויש אומרים שהמאנס עובר בלפני עור אף שהאונס פטור, ויש אומרים שחייב להפרישו מהאיסור. יש אומרים שאין איסור מסייע במומר, להלכה נוקטים שיש איסור מסייע במומר, אבל כשיש עוד סיבות להקל מצרפים גם שיטה זו שאין איסור מסייע במומר.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ₪ מזומן

שאלה: האם מותר לבצע בדיקת קורונה בערב שבת, כאשר יגרם מכך חילול שבת במעבדה?

המציאות היא, שבדרך כלל הבדיקות מפוענחות תוך 24 שעות מעת לקיחת המדגם, נמצא שהבדיקה ביום שיש גורמת חילול שבת.
הסברא להחליט, כי מצד צוות המעבדה הם עוסקים בפיקוח נפש, ומצד הנבדק מוטל עליו לזרז את תוצאות הבדיקה בכדי להודיע ולעדכן לכל אלו שייצרו איתו מגע שהם חייבים בבידוד. מאידך אולי הענין סובל דיחוי להמתין עד יום ראשון, וישהה בבידוד יום נוסף ואין כאן פיקוח נפש.
מקורות: מכתב הגרש"א שטרן שליט"א מתאריך ג' תמוז תש"פ.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, חתבת 'הילכתא'
4. בעמדת שולבו 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 270 על סך 100 ₪
האברך המופלג הרב בנימין אפללו שליט"א
רכסים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת
האשה הצדקנית מרת ברויה בת ר' פנחס יוסף ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

השכונה כמרקחה

שאלה: בהמשך למה שנכתב בגיליון הקודם, שואל הג"ר בנימין מאר שליט"א, מה הדין כאשר ידוע על משפחה עם חולי קורונה שהסתובבו בשכונה, וגרמו למשפחות רבות להיכנס לבידוד, והשכנים סקרנים ורוצים לדעת את השתלשלות העניינים.
השאלה, האם מותר לספר איך המשפחה גרמה לכל הבלגן, במקרה של אונס גמור, שלא ידעו שהם חולים, ומה הדין כאשר התרשלו בשמירת הכללים הנדרשים?

תשובה: השיב הג"ר יהודה דוב רוטנר שליט"א, כאשר הסיפור מפורסם (כגון שכבר נודע על ידי 'משרד הבריאות'), אם גרמו באונס, אין כאן גנאי ולשון הרע, כי אם אי נעימות, והתבאר דינו בגיליון הקודם, בתשובה להג"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א.
ואם יש בהזנאה כגון שברשלנות הדיבוקו אחרים או גרמו לבידוד, הרי מפורש בחפץ חיים, שאת החלק שעשו באשמתם אסור להאמין ולקבל, וצריך לדונם לכך זכות, ולכן אם כוונת המספר אינה לפרסם ולגנות, אלא דיבור של אקראי וסקרנות, מותר בתנאי שהשומע לא יאמין ויקבל את הגנות, שאם המספר יודע שהשומע יאמין בוודאות, הרי הוא מכשיל באיסור קבלת לשון הרע, שאסור להאמין אפילו באופן שיש היתר של 'דבר מפורסם' ועבדא לאגלוי' (שאפשר לברר זאת, שהם הדיבוקו ברשלנות או כלום).

עדכוני הלכה

עדים עם מסיכה

בחופה שהתקיימה לאחרונה, הג"ר בונים שריבר שליט"א ראש ישיבת 'נתיב הדעת' סידר קידושין, והורה לעדים להוריד את המסיכה בשעת הקידושין והנישואין, מחשש שהמסיכה מעכבת את זיהוי הפרצוף, ונחשב 'עדות שאי אתה יכול להזימה'. שהרי עדי קידושין הם עדי קיום, וכאילו מעידים כעת בבית דין, ואין לקבל עדותם כשאין אפשרות לזהותם ולהזימם.

ונחלק הג"ר מרדכי בונם זלברברג שליט"א (שיעוריו ליל שבת גיליון 188 תש"פ) והביא שכך כתב לו הג"ר חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת 'עטרת שלמה' (במכתב מתאריך ב' תמוז תש"פ), שמותר לעדים ללבוש מסיכה, מכמה טעמים שביאר שם, ועוד שבתקופה זאת התרגלו להכיר גם בכיסוי הפנים, והביא שם עדות, שהג"ר אברהם סולובייצ'יק שליט"א ראש ישיבת 'בריסק' סידר קידושין, כאשר החתן והכלה לבשו מסיכה.

נושא הגליון הבא:

בדיקת קורונה בערב שבת

טלו חלק ביזיוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, חוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 0535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל

פקס: 02-6507823

קו מידע הלכתי
02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...